

XÂY DỰNG ĐẠO ĐỨC NGHỀ NGHIỆP CHO ĐỘI NGŨ NHÀ GIÁO QUÂN ĐỘI THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

PHẠM NGUYỄN NGỌC ANH *

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm đến giáo dục, xem giáo dục là quốc sách hàng đầu. Trong đó, vấn đề then chốt quyết định chất lượng giáo dục chính là đội ngũ nhà giáo. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong xây dựng đạo đức nghề nghiệp của đội ngũ nhà giáo quân đội là một yêu cầu cấp thiết để góp phần xây dựng Quân đội cách mạng, chính quy, tinh nhuệ và từng bước hiện đại, sẵn sàng chiến đấu và chiến thắng trong mọi tình huống.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục và đạo đức nhà giáo

Sinh ra và lớn lên trong một gia đình nhà nho yêu nước, gần gũi với nhân dân, được tiếp xúc với nền giáo dục của phong kiến và thực dân, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhận định: Nền giáo dục phong kiến là nền giáo dục kinh viện xa rời thực tế, không quan tâm đến thực nghiệm, coi kinh sách của thánh hiền là đỉnh cao của tri thức; nền giáo dục thực dân là nền giáo dục ngu dân, không phải để mở mang trí tuệ và phát triển tư tưởng cho dân. Đó là một nền giáo dục đồi bại, xảo trá và nguy hiểm hơn cả sự đốt nát.

Sau khi chính quyền đã về tay nhân dân, Người khẳng định cần phải xây dựng một nền giáo dục mới, xem đây là một nhiệm vụ chiến lược cơ bản, lâu dài, không được chậm trễ: “Chúng ta có nhiệm vụ cấp bách là phải giáo dục lại nhân dân chúng ta. Chúng ta phải làm cho dân tộc chúng ta trở nên một dân tộc dũng cảm, yêu nước, yêu lao động, một dân tộc xứng đáng với nước Việt Nam độc lập”⁽¹⁾. Mục tiêu của giáo dục được xác định là bồi

dưỡng tư tưởng đúng đắn và tình cảm cao đẹp; nâng cao dân trí; bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp, những phong cách lành mạnh, luôn hướng con người vươn tới cái chân, thiện, mỹ để không ngừng hoàn thiện bản thân mình. Với nền giáo dục mới, yêu cầu xây dựng con người mới, con người xã hội chủ nghĩa, việc học cũng có mục tiêu rõ ràng là: “Học để làm việc, làm người, làm cán bộ, học để phụng sự đất nước, nhân dân, Tổ quốc và nhân loại”⁽²⁾. Nội dung giáo dục phải luôn gắn với thực tiễn Việt Nam, học đi đôi với hành, lý luận phải liên hệ với thực tế, học tập phải kết hợp với lao động. Muốn đẩy mạnh sự nghiệp giáo dục phải phối hợp cả ba khâu gia đình, nhà trường và xã hội. Sự yếu kém ở bất cứ khâu nào cũng đều hạn chế kết quả của giáo dục. Người đề cao quan điểm học suốt đời, học ở mọi nơi, mọi lúc, coi trọng việc tự học, tự đào tạo và

* Thượng tá, TS, Trường Sĩ quan Công binh

(1) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t.4, tr. 7

(2) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 6, tr. 208

đào tạo lại: “Không phải chỉ ở tại nhà trường, có lên lớp, mới học tập, tu dưỡng, rèn luyện và tự cải tạo được. Trong mọi hoạt động cách mạng, chúng ta đều có thể và đều phải học tập, tự cải tạo”⁽³⁾.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục còn nổi bật với nội dung về người dạy học, tức là nhà giáo. Người đánh giá vị trí, vai trò đặc biệt của người thầy; chuyên môn, trách nhiệm và trên hết là đạo đức nghề nghiệp của người dạy học. Theo Người, thầy, cô giáo là người có nhiệm vụ nặng nề và vẻ vang, đó là làm người chiến sĩ tiên phong trên mặt trận tư tưởng, văn hóa. Người dạy học có trách nhiệm truyền bá cho thế hệ trẻ lý tưởng đạo đức chân chính, hệ thống các giá trị, tinh hoa văn hóa của dân tộc, bồi dưỡng khả năng tư duy sáng tạo cho người học từ đó thúc đẩy xã hội tiên bộ và phát triển, phù hợp với sự phát triển của lý tưởng cộng sản chủ nghĩa. Người nhấn mạnh: “Nhiệm vụ giáo dục rất quan trọng và vẻ vang, nếu không có thầy giáo thì không có giáo dục”⁽⁴⁾, vì vậy, trong mọi chương trình, tài liệu, giáo trình dù hay đến đâu nếu không có thầy giáo tốt để hướng dẫn thì không có tác dụng gì với thế hệ trẻ. Người dạy: “Thời trước, giáo dục là gõ đầu trẻ để kiếm cơm... Bây giờ nhiệm vụ khác trước, các cô, các chú có nhiệm vụ bồi dưỡng công dân... mục đích giáo dục bây giờ là phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, đào tạo lớp người cán bộ mới”⁽⁵⁾. Như vậy, với vị trí, vai trò, trách nhiệm đặc biệt của người thầy trong nền giáo dục mới thì yêu cầu đặt ra đối với người thầy cao hơn, toàn diện hơn rất nhiều.

Người căn dặn đội ngũ các nhà giáo: “Có gì vẻ vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản. Người thầy giáo tốt, người thầy giáo xứng đáng là người thầy vẻ vang nhất, dù tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy giáo tốt là

những người anh hùng vô danh”⁽⁶⁾. Để làm tròn nhiệm vụ vẻ vang của mình, thầy giáo phải là người toàn diện, hội tụ đầy đủ các phẩm chất, trên hết và trước hết là đạo đức nghề nghiệp. Đạo đức nhà giáo theo tư tưởng Hồ Chí Minh có thể khái quát trên một số nội dung cơ bản: hết lòng phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân; thương yêu học trò và yêu nghề, yêu lao động; có tinh thần đoàn kết giúp đỡ nhau cùng tiến bộ và phải thực sự gương mẫu.

Hết lòng phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân là phẩm chất đầu tiên trong đạo đức nhà giáo. Người chỉ rõ: “Chân lý là cái gì có lợi cho Tổ quốc, cho nhân dân. Cái gì trái với lợi ích của Tổ quốc, của nhân dân tức là không phải chân lý. Ra sức phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, tức là phục tùng chân lý”⁽⁷⁾. Thầy, cô giáo phục vụ nhân dân, kính trọng nhân dân, tin vào sức mạnh của nhân dân và học ở quần chúng nhân dân, vì “không học ở nhân dân là một thiếu sót lớn”⁽⁸⁾.

Phẩm chất nhà giáo còn phải thể hiện ở tình yêu thương học trò và yêu nghề. Đối với nhà giáo, thương yêu học trò và yêu nghề có mối quan hệ mật thiết, tác động hỗ trợ nhau. Thương yêu học trò sẽ dẫn đến yêu nghề và ngược lại, yêu trò bao nhiêu thì lại càng yêu nghề bấy nhiêu. Theo Người, người thầy giáo phải quan tâm, săn sóc học trò với tình cảm sâu nặng như ruột thịt, song cách thể hiện phải phù hợp với từng lứa tuổi và cấp học.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhiều lần khẳng định sức mạnh đoàn kết thống nhất và coi đây là nhân tố quyết định thắng lợi của cách mạng Việt Nam. Trong môi trường sư phạm, Người hiểu rất rõ giá trị của sự đoàn kết. Đoàn kết

(3) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t. 11, tr. 602

(4), (5) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t. 10, tr. 345, 344

(6) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t. 14, tr. 402

(7) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t. 10, tr. 378

(8) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t. 14, tr. 361

sẽ tạo ra bầu không khí vui vẻ thoải mái, kích thích sự khám phá, sáng tạo trong giảng dạy và nghiên cứu; đồng thời, sẽ tạo ra môi trường thi đua lành mạnh, phát huy được khả năng của cá nhân và sức mạnh của tập thể, tận tâm cống hiến cho sự nghiệp giáo dục.

Theo Người, người thầy phải gương mẫu về đạo đức: “Muốn cho học sinh có đức thì giáo viên phải có đức. Ví như bảo học trò phải dậy sớm mà giáo viên thì trưa mới dậy. Cho nên thầy giáo, cô giáo phải gương mẫu”⁽⁹⁾. Người thầy có ý thức về sự gương mẫu của mình tức là đang tự hoàn thiện mình. Việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của nhà giáo phải được thực hiện trong mọi lĩnh vực của cuộc sống, như đối với công việc, quan hệ đồng nghiệp, học trò, cha mẹ học trò, các tổ chức đoàn thể... Người căn dặn: “Phải xây dựng quan hệ thật tốt, đoàn kết thật chặt chẽ, giữa thầy với thầy, giữa thầy và trò... giữa cán bộ các cấp, giữa nhà trường với nhân dân”⁽¹⁰⁾.

Xây dựng đạo đức nghề nghiệp cho đội ngũ nhà giáo quân đội theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Nhà trường quân đội là môi trường giáo dục đặc biệt, quá trình dạy học ở đây về bản chất là quá trình nhận thức có tính chất nghiên cứu của người học được tổ chức trong những điều kiện sự phạm nhất định. Để nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo tại các nhà trường quân đội trong giai đoạn mới thì vấn đề xây dựng đội ngũ nhà giáo nói chung và đạo đức nhà giáo nói riêng là vấn đề then chốt, có ý nghĩa quyết định. Vận dụng tư tưởng, quan điểm của Hồ Chí Minh về giáo dục và đạo đức nhà giáo, các thầy, cô giáo “áo xanh” cần có chuẩn mực đạo đức đặc thù với nghề nghiệp trong thời kỳ mới:

Một là, đội ngũ nhà giáo quân đội phải thấm nhuần lời dạy của Bác về vị trí, vai trò, trách nhiệm người thầy. Theo Hồ Chí Minh, “Giáo dục phải tạo ra được những người lao động mới”, là người vừa “hồng”,

vừa “chuyên” để sẵn sàng xây dựng đất nước ngày càng giàu mạnh, văn minh. Với thiên chức như vậy, mỗi nhà giáo quân đội cần phải nhận thức sâu sắc vị trí tầm quan trọng của nghề dạy học, nhận thức đúng đắn vị trí của mình là điều kiện quan trọng để nhà giáo quân đội thực sự gắn bó với nghề nghiệp, tất cả vì học viên thân yêu. Yêu nghề thì người dạy sẽ cống hiến hết mình với nghề, trên cơ sở đó nêu cao tinh thần trách nhiệm trong từng trang giáo án, tiết giảng, bài giảng. Yêu nghề thì đội ngũ nhà giáo mới phát huy được tinh thần say mê, sáng tạo, đổi mới phương pháp dạy học, khắc phục khó khăn hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao trong bất cứ điều kiện, hoàn cảnh nào.

Hai là, thường xuyên bồi dưỡng nâng cao năng lực, trình độ chuyên môn, phương pháp giảng dạy, tác phong công tác cho đội ngũ nhà giáo quân đội.

Bác Hồ kính yêu đã dạy: “Nếu không chịu khó học thì không tiến bộ được. Không tiến bộ là thoái bộ. Xã hội ngày càng đi tới, công việc ngày càng nhiều, máy móc ngày càng tinh xảo. Mình mà không chịu học thì lạc hậu, mà lạc hậu là bị đào thải, tự mình đào thải mình”⁽¹¹⁾. Thực hiện lời dạy của Người, nhà trường Quân đội cần khuyến khích việc tự học và học lẫn nhau của đội ngũ nhà giáo. Chủ trọng phân công, hướng dẫn, truyền thụ kinh nghiệm dạy học, tiếp cận phương pháp dạy học mới nhằm hoàn thiện mình. Học tập để nâng cao trình độ là một yêu cầu bắt buộc đối với đội ngũ nhà giáo. Xác định học không chỉ để lấy bằng cấp, có trần quân hàm cao hơn... mà học tập còn để tích lũy kiến thức, kinh nghiệm, phương pháp giảng dạy. Trên thực tế, những nhà giáo có trình độ hạn chế sẽ thiếu tự tin trong quá trình giảng dạy và không yên tâm gắn bó với nghề. Vì vậy,

(9) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 12, tr. 270

(10) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 15, tr. 508

(11) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 12, tr. 333

các nhà trường quân đội cần có cơ chế, chính sách khuyến khích cán bộ làm công tác giảng dạy học tập nâng cao trình độ một cách toàn diện, bồi dưỡng kiến thức chuyên sâu theo lĩnh vực, môn học giảng dạy và kỹ năng, phương pháp dạy học... Ngoài ra, cần bồi dưỡng đề họ có phương pháp, tác phong khoa học, sâu sát, tận tình với học viên. Cùng với phẩm chất chính trị, đạo đức nghề nghiệp, phương pháp, tác phong mẫu mực góp phần tạo nên giá trị chân chính của người thầy, tác động tới tư tưởng, hành động của học viên để họ học tập phấn đấu, noi theo.

Ba là, nhà giáo quân đội phải thực sự là người tiên phong, tiêu biểu, mẫu mực trong học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh gắn với thực hiện Nghị quyết Hội nghị Trung ương 4 khóa XII. Đây là giải pháp quan trọng trong xây dựng đạo đức nghề nghiệp cho chính đội ngũ nhà giáo quân đội. Về phương pháp, mỗi cán bộ, giảng viên phải có kế hoạch phấn đấu, đề ra nội dung, biện pháp cụ thể, phù hợp với cương vị, chức trách mà mình đảm nhiệm; trên cơ sở đó, xây dựng ý chí, quyết tâm thực hiện kế hoạch đề đạt được kết quả cao nhất, đặc biệt là những nhiệm vụ khó khăn, phức tạp chỉ phối đến tinh cảm, sự say mê, hứng thú nghề nghiệp của đội ngũ nhà giáo. Cấp ủy, cán bộ chủ chốt các trường, các khoa cần quan tâm, giúp đỡ, tạo mọi điều kiện để nhà giáo phấn đấu, rèn luyện; lấy nhân tố tích cực đẩy lùi tiêu cực, tạo nhiều điển hình tiên tiến, gương “người tốt, việc tốt” trong rèn luyện phẩm chất, đạo đức nhà giáo theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Mặt khác, phải tích cực khắc phục khuyết điểm theo Nghị quyết Hội nghị Trung ương 4 khóa XII, nhất là đối với những nhà giáo có những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”, thiếu yên tâm, thiếu gắn bó với nghề.

Bốn là, xây dựng môi trường văn hóa sư phạm lành mạnh, đoàn kết, yêu thương giúp đỡ lẫn nhau, tạo điều kiện để các nhà giáo

khẳng định mình trong thực tiễn. Môi trường văn hóa sư phạm là nơi tạo ra những giá trị chân, thiện, mỹ của những người làm công tác giáo dục. Môi trường tốt sẽ làm cho các nhà giáo thêm yêu quý, gắn bó, toàn tâm, toàn ý với nghề. Vì vậy, các nhà trường quân đội cần quan tâm xây dựng môi trường lành mạnh, thân thiện, tiện ích nhằm tạo tình cảm thân thiết, khơi dậy khả năng lao động sáng tạo của người dạy và người học. Để làm được điều đó, các nhà trường Quân đội cần tập trung xây dựng theo hướng chính quy, tiêu biểu, mẫu mực, với không gian xanh, sạch, đẹp, trang bị đầy đủ các thiết bị hiện đại cần thiết phục vụ cho hoạt động giảng dạy, học tập, nghiên cứu khoa học. Xây dựng lối sống có kỷ cương, văn hóa, tăng cường đoàn kết, thống nhất, yêu thương, giúp đỡ nhau cùng tiến bộ; giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa lãnh đạo, chỉ đạo và điều hành, giữa người dạy và người học, không để các tệ nạn, tiêu cực thâm nhập vào cơ sở đào tạo. Tích cực hưởng ứng, thực hiện có hiệu quả các phong trào thi đua, các cuộc vận động, nhất là Cuộc vận động “Phát huy truyền thống, cống hiến tài năng, xứng danh Bộ đội Cụ Hồ” và phong trào thi đua “Dạy tốt, học tốt, rèn luyện tốt, công tác tốt”, nhằm thu hút sự tham gia nhiệt tình, trách nhiệm của mọi cán bộ, giảng viên, học viên. Qua đó, mỗi người càng thêm yêu ngành, yêu nghề, gắn bó với nghề, thực hiện tốt chức trách, nhiệm vụ được giao, góp phần nâng cao chất lượng dạy và học, xây dựng nhà trường chính quy, tiên tiến, mẫu mực. Ngoài ra, các nhà trường quân đội, cơ quan, ban, ngành của Bộ Quốc phòng cần tiếp tục nghiên cứu, giải quyết tốt các chính sách, chế độ ưu đãi, động viên, khuyến khích đội ngũ nhà giáo phát huy nhiệt huyết, tận tâm, tận hiến đối với sự nghiệp đào tạo nguồn lực con người cho Quân đội để Quân đội không ngừng phát triển, đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình hiện nay. □